

Quyền và trách nhiệm của người tiêu dùng trong hệ thống y tế tâm thần (Consumer rights and responsibilities in the mental health system)

Được thông tin đầy đủ sẽ giúp bạn có những lựa chọn đúng đắn về sự chăm sóc và điều trị sức khỏe tâm thần cho bạn. Hiểu biết về hệ thống y tế tâm thần tại Úc cũng có thể giúp bạn thực thi các quyền của mình. Tài liệu này cung cấp một cái nhìn tổng quát về hệ thống y tế tâm thần tại Úc và thông tin về các quyền và trách nhiệm của bạn khi là người bị bệnh tâm thần.

Ai là người nhận dịch vụ y tế tâm thần?

Người nhận dịch vụ y tế tâm thần là người bị bệnh tâm thần và hiện đang tới, đã tới, hoặc sẽ tới với một dịch vụ y tế tâm thần.

Hệ thống y tế tâm thần tại Úc là gì?

Viễn kiến của Chính phủ Úc về Chiến lược Y tế Tâm thần Toàn quốc năm 2008 là về một hệ thống y tế tâm thần cho phép hồi phục, ngăn ngừa và phát hiện sớm các chứng bệnh tâm thần, và giảm tác động của các vấn đề về y tế tâm thần kể cả các ảnh hưởng của sự xấu hổ đối với cá nhân, gia đình và cộng đồng. Chiến lược này đảm bảo rằng tất cả người dân Úc bị bệnh tâm thần đều có thể được điều trị hiệu quả và thích hợp, và được cộng đồng hỗ trợ để họ tham gia đầy đủ vào đời sống cộng đồng. *Bản Liệt kê các Quyền và Trách nhiệm thuộc Y tế Tâm thần (A Mental Health Statement of Rights and Responsibilities)* đã được soạn thảo theo chiến lược này. Để biết lấy bản này ở đâu, xin xem phần *Cần biết thêm thông tin?* ở trang sau của tờ thông tin này.

Mỗi tiểu bang và lãnh thổ có một Đạo luật Y tế Tâm thần (Mental Health Act), trong đó có định nghĩa về bệnh tâm thần và mô tả việc chăm sóc và điều trị bệnh tâm thần, và các vấn đề khác liên quan đến y tế tâm thần như sự tham gia của người tiêu dùng và người chăm sóc. Các luật này giải thích các quyền của người tiêu dùng, các quyết định về chăm sóc y tế tâm thần được thực hiện ra sao, và những người có thể liên quan đến vấn đề này.

Là người tiêu dùng, tôi có những quyền gì?

Người bị bệnh tâm thần có các quyền như mọi người khác để sống, làm việc và tham gia vào cộng đồng, và không bị phân biệt đối xử. Nếu bạn bị bệnh tâm thần, các quyền hạn cụ thể của bạn liên quan đến bệnh tâm thần của mình gồm có:

1. Được thông báo

Bạn có quyền:

- Nhận được thông tin và tới được các dịch vụ chuyên nghiệp có thể giúp bạn.
- Được thông dịch viên giải thích, hoặc hỏi xin thông tin bằng tiếng Việt.
- Có những thông tin về sức khỏe tâm thần của bạn bằng những từ ngữ mà bạn có thể hiểu được.
- Biết trình độ của người hoặc những người sẽ điều trị cho bạn.
- Được cho biết về vai trò của những người bên vực người tiêu dùng, và họ có thể giúp bạn bằng thế nào hoặc lên tiếng thay cho bạn ra sao nếu bạn muốn khiếu nại. Có nhiều loại người bên vực khác nhau. Một số người cũng bị bệnh tâm thần còn những người khác thì đến từ cộng đồng và được gọi là “khách thăm chính thức”

Vận động y tế tâm thần

Người bệnh vực là những người đã được người tiêu dùng trao quyền để lên tiếng thay cho họ và đại diện cho các mối quan tâm và lợi ích của họ. Các loại người bệnh vực và vai trò của họ thay đổi tùy theo tiểu bang và lãnh thổ. Một số ví dụ là:

Người bệnh vực người tiêu dùng (Consumer advocates) thể hiện quan điểm của người tiêu dùng. Một số người bệnh vực cũng bị bệnh tâm thần và cũng có thể được gọi là **nhân viên tư vấn cho người tiêu dùng (consumer consultants)**, và những người khác thì đến từ cộng đồng và được gọi là **“khách thăm chính thức” (official visitors)**.

2. Tôn trọng bạn và văn hóa của bạn

Bạn có quyền:

- Thực thi tín ngưỡng văn hóa của bạn và theo các yêu cầu về chế độ ăn uống của bạn.
- Thực thi niềm tin tâm linh/tôn giáo của bạn miễn là việc này không đụng chạm tới các quyền và sở thích của người khác.
- Nhận được các dịch vụ phù hợp về mặt văn hóa, chẳng hạn như các dịch vụ bằng tiếng Việt thông qua một chuyên viên song ngữ hoặc thông dịch viên, và các dịch vụ này đặt trọng tâm lên nguồn gốc và tín ngưỡng văn hóa của bạn.

3. Việc chữa trị

Bạn có quyền:

- Nhận được sự điều trị có phẩm chất cao trong môi trường ít bị hạn chế nhất.
- Nói lên ý kiến của mình về sự điều trị hoặc yêu cầu có được một ý kiến thứ hai.
- Được thông báo về biện pháp điều trị sắp tới cho bạn, biện pháp này tác động ra sao, và các rủi ro và tác dụng phụ của nó.
- Chọn các phương pháp điều trị khác (trừ khi bạn đã được nhập viện theo Đạo luật Y tế Tâm thần (Mental Health Act) ở tiểu bang hoặc lãnh thổ của bạn).
- Liên lạc với bạn bè, người thân, luật sư, tư vấn tâm linh/tôn giáo hoặc người bệnh vực người tiêu dùng để xin được hỗ trợ. Mỗi người được nhận vào một cơ sở y tế tâm thần đều có quyền có một người đại diện quyền lợi của mình nếu họ muốn có sự đại diện này.
- Khiếu nại nếu bạn không hài lòng với dịch vụ hoặc biện pháp điều trị dành cho bạn, hoặc xin một chuyên gia y tế tâm thần khác.
- Cho phép chuyên gia y tế tâm thần được nói chuyện với gia đình và người chăm sóc cho bạn để họ có thể giúp bạn. Chuyên gia cũng có thể giải thích các vấn đề hay bệnh trạng của bạn cho bác sĩ đa khoa (GP) của bạn và các chuyên gia y tế tâm thần khác đang điều trị cho bạn.
- Từ chối sự điều trị, trừ khi bạn có án lệnh điều trị theo Đạo luật Y tế Tâm thần (Mental Health Act) tại tiểu bang hoặc lãnh thổ của bạn.
- Từ chối không cho sinh viên có mặt khi bạn gặp chuyên gia y tế tâm thần của bạn.
- Từ chối không tham gia vào các cuộc thí nghiệm, khảo sát hoặc nghiên cứu, hoặc thu hình trong khi bạn đang được phỏng vấn hoặc điều trị.
- Xem những gì đã được viết về bạn trong giấy tờ và hồ sơ y tế của bạn. Tuy nhiên, đôi khi thông tin này chỉ có thể được cho biết theo luật Tự do Thông tin (Freedom of Information) tại tiểu bang hoặc lãnh thổ của bạn. Chuyên gia y tế tâm thần của bạn có thể cho bạn lời khuyên về việc này.

Được cho biết rõ về những gì bạn có thể mong đợi ở một dịch vụ sẽ giúp bạn lựa chọn đúng đắn và mang đến cho bạn sự tự tin rằng các nhu cầu của bạn được xét tới.

4. Cảm thấy an toàn

Bạn có quyền:

- Được bảo vệ khỏi bị ngược đãi, quấy rối hoặc lạm dụng.
- Được gia đình và bạn bè thăm nom trong khi bạn đang được điều trị.
- Được điều trị trong một môi trường cộng đồng hoặc không bị cưỡng chế. Đôi khi một người có thể bị giữ lại tạm thời tại một bệnh viện để được điều trị bắt buộc theo Đạo luật Y tế Tâm thần (Mental Health Act). Điều này sẽ chỉ xảy ra khi một bác sĩ (GP) quyết định rằng người đó có nguy cơ gây hại cho chính mình hoặc cho người khác. Luật pháp cho phép giữ người này ở một nơi an toàn để bảo đảm sự an toàn cho chính họ và cho công chúng. Điều này còn được Đạo luật Y tế Tâm thần gọi là "được sắp xếp" (being scheduled). Đôi khi người này có thể tạm thời được giữ một mình trong một căn phòng để được theo dõi cho tới khi hết nguy cơ gây hại.

5. Quyền pháp lý

Bạn có quyền:

- Khiếu nại quyết định của Ban/Tòa Tái xét Y tế Tâm thần hay của một thẩm phán, nếu bạn không đồng ý với quyết định này. Bạn có thể nhờ chuyên gia y tế tâm thần hoặc người bệnh vực cho người tiêu dùng cho bạn biết thông tin về cách khiếu nại ra sao.

Ban/Tòa Tái xét Y tế Tâm thần (Mental Health Review Tribunal/ Board) bảo vệ quyền của những người bị bắt buộc điều trị bệnh tâm thần. Cơ quan này cung cấp sự tái xét độc lập về nhu cầu phải điều trị liên tục.

6. Bảo mật

Bạn có quyền:

- Được hưởng sự riêng tư và bảo mật. Không một thông tin nào về bạn sẽ được tiết lộ cho người khác biết, trừ khi bạn cho phép hoặc trừ khi pháp luật yêu cầu thông tin này phải được cung cấp.

7. Cho biết ý kiến của bạn về việc phát triển chính sách y tế tâm thần

Điều này có nghĩa là các chuyên gia y tế tâm thần phải:

- Hỏi ý kiến của bạn về các dịch vụ mà bạn sử dụng.
- Khuyến khích bạn chia sẻ ý tưởng của bạn để cải thiện các dịch vụ và chính sách.
- Liên kết bạn với những người tiêu dùng khác hoặc với các nhóm bệnh vực để có một tiếng nói về quyền lợi của người sử dụng dịch vụ y tế tâm thần hoặc của người chăm sóc.
- Thông báo cho bạn biết về các cơ hội để đóng góp ý kiến cho các ủy ban và các chuyên gia y tế theo quan điểm của người tiêu dùng, người chăm sóc hay theo khía cạnh văn hóa.

8. Tham gia vào cộng đồng

Bạn có quyền:

- Được đối xử trong sự kính nể và tôn trọng phẩm giá.
- Được hưởng quyền bình đẳng như những công dân khác về phương diện thu nhập; các dịch vụ pháp lý, giao thông, nhà ở, việc làm, giáo dục và chăm sóc y tế; các chính sách về y tế và bảo hiểm khác; và việc giải trí phù hợp với lứa tuổi.

Tôi có những quyền gì nếu tôi là phụ huynh hoặc người giám hộ của một em nhỏ bị bệnh tâm thần?

Bạn có thể thay mặt cho một em nhỏ đang được bạn chăm sóc để thực thi bất kỳ quyền nào đã kể trên. Tại Úc, độ tuổi mà trẻ em có thể tự mình xin được điều trị và cho phép người khác đại diện cho mình thay đổi tùy nơi, từ 18 tuổi đến 16 tuổi, đến 14 tuổi. Hoặc các em có thể cùng với cha mẹ đưa ra quyết định.

Tôi thực thi các quyền của tôi ra sao?

Để biết cách thực thi các quyền của bạn, hãy nói chuyện với bác sĩ (GP), chuyên gia y tế tâm thần hoặc người bệnh vực cho người tiêu dùng. Việc sắp xếp để gặp các dịch vụ hoặc người bệnh vực về y tế tâm thần thay đổi tùy theo tiểu bang và lãnh thổ.

Còn về bệnh tâm thần, nhân quyền và pháp luật thì sao?

Đã có sẵn nhiều đạo luật để bảo vệ các quyền cá nhân cơ bản. Các luật này trợ giúp người bệnh tâm thần bằng cách quy định các quyền cá nhân trong các lãnh vực:

- Không bị kỳ thị.
- Tiếp cận với các dịch vụ hỗ trợ và nhà ở để duy trì cuộc sống độc lập.
- Tiếp cận với sự bảo hộ tài chính dành cho họ, thông qua các văn phòng Centrelink của chính phủ.
- Có được cơ hội kiểm việc sẵn có thông qua Centrelink.
- Các dịch vụ hỗ trợ như nuôi dạy con cái và hỗ trợ gia đình, hỗ trợ người chăm sóc, hỗ trợ người khuyết tật, hỗ trợ của những người đồng cảnh ngộ, các dịch vụ hỗ trợ di dân và tị nạn, và sự tư vấn của người đi trước.
- Có thông dịch viên và các lớp học Anh ngữ.
- Tiếp cận với các dịch vụ hỗ trợ trong việc bảo vệ trẻ em, và ngăn ngừa bạo lực trong gia đình và phòng chống tội phạm. Liên lạc cảnh sát khi có vấn đề bạo hành hoặc lạm dụng.
- Tiếp cận với các dịch vụ chăm sóc y tế kể cả hệ thống Medicare của chính phủ, và các dịch vụ chuyên biệt dành cho người tị nạn, trẻ em, thanh thiếu niên và người cao niên.

Kỳ thị ai vì họ bị bệnh tâm thần là điều phạm pháp. Đạo luật Kỳ thị Người khuyết tật năm 1992 (Disability Discrimination Act 1992) cung cấp sự bảo vệ cho tất cả mọi người ở Úc khỏi bị kỳ thị vì lý do khuyết tật.

Tôi có những trách nhiệm gì?

Nếu bạn mắc bệnh tâm thần, điều quan trọng là tập trung vào việc phục hồi và cải thiện sức khỏe tâm thần của bạn:

- Hãy trung thực về tình trạng sức khỏe của bạn khi soạn thảo kế hoạch chăm sóc sức khỏe tâm thần cho mình, kế hoạch này còn được gọi là kế hoạch hành động phục hồi hoặc kế hoạch điều trị y tế tâm thần.
- Theo đúng kế hoạch chăm sóc sức khỏe tâm thần của bạn.
- Bàn với bác sĩ (GP) hoặc chuyên gia y tế tâm thần nếu bạn muốn thay đổi kế hoạch chăm sóc sức khỏe tâm thần vì bạn tin là kế hoạch này không hữu hiệu.
- Cho bác sĩ (GP) hoặc chuyên gia y tế tâm thần biết nếu có ai khác đang điều trị cho bạn về cùng một chứng bệnh, hoặc nếu bạn đang dùng các loại dược thảo, thuốc cổ truyền hoặc vitamin. Đây là điều quan trọng vì một số thuốc có thể gây phản ứng với các phương pháp điều trị, và gây ra các tác dụng phụ có thể có hại.
- Cho bác sĩ (GP) hoặc chuyên gia y tế tâm thần biết nếu bạn có dùng chất caffeine (như cà phê hay các thức uống tăng lực) hoặc nếu bạn sử dụng ma túy hoặc uống rượu. Các chất này cũng có thể phản ứng với thuốc của bạn và gây ra tác dụng phụ có hại.
- Chỉ dùng thuốc mà bạn đã được cho toa.
- Bàn với bác sĩ (GP) hoặc chuyên gia y tế tâm thần trước khi bạn quyết định ngưng dùng một loại thuốc nào, vì điều này có thể gây ra tác dụng phụ có hại.
- Hiểu rõ các loại thuốc mà bạn đang dùng. Nếu bạn không rõ đang dùng thuốc nào và tại sao phải dùng, hãy hỏi xin các tờ thông tin để biết chi tiết, hoặc hỏi bác sĩ (GP) hoặc chuyên gia y tế tâm thần của bạn.
- Tới các cuộc hẹn của bạn. Nếu bạn không thể tới được thì hãy báo cho bác sĩ (GP) hoặc chuyên gia y tế tâm thần của bạn biết trước.
- Tôn trọng quyền của những người khác cũng đang sử dụng dịch vụ y tế tâm thần.
- Tôn trọng quyền được an toàn tại nơi làm việc của các chuyên gia y tế tâm thần.
- Báo cho ai đó biết ngay lập tức nếu bạn nghĩ rằng sức khỏe của mình đang tệ hơn, để bạn có thể được giúp đỡ.

Các quyền của cộng đồng và quyền người tiêu dùng được đại diện pháp lý là gì?

Trong các tình huống mà bạn có thể không nhận ra rằng mình không khỏe và có khả năng đe dọa sự an toàn của chính mình hoặc của người khác, hệ thống chăm sóc y tế tâm thần phải cân bằng giữa quyền được bảo vệ và an toàn của cộng đồng với các quyền được tự do và được chăm sóc ít hạn chế nhất của riêng bạn.

Luật pháp quy định là một người có thể bị bắt buộc điều trị theo án lệnh vì lý do an toàn cho chính họ và cho công chúng. Các án lệnh này dựa trên ý kiến và sự thẩm định chuyên môn y khoa theo Đạo luật Y tế Tâm thần (Mental Health Act) tại mỗi tiểu bang và lãnh thổ. Nếu bạn bị bắt buộc điều trị theo án lệnh thì bạn có quyền được một đại diện pháp lý trình bày trường hợp của bạn lên một thẩm phán hoặc tòa án. Mục đích của đại diện pháp lý là để đảm bảo rằng các lệnh bắt buộc điều trị không được ban ra trừ khi cần thiết.

Đôi khi người bị bệnh tâm thần có thể phạm tội. Nếu điều này xảy ra, và nếu người phạm tội không biết gì về hành động của mình thì người đó có quyền được hưởng sự thẩm định, điều trị và phục hồi về mặt y tế tâm thần.

Cần biết thêm thông tin?

Để có thông dịch viên

Dịch vụ Thông Phiên dịch (TIS)

Điện thoại: 13 14 50

Các dịch vụ y tế tâm thần và các số điện thoại trực 24 giờ mỗi ngày được liệt kê trong sổ niên giám điện thoại địa phương của bạn.

Lifeline Dịch vụ tư vấn trên điện thoại 24 giờ mỗi ngày
Dịch vụ tư vấn và thông tin do một tổ chức phi chính phủ cung cấp.

Điện thoại: 13 11 14

Trang mạng: www.lifeline.org.au

Sane Australia

Hội từ thiện về y tế tâm thần toàn quốc, cung cấp thông tin và sự giới thiệu, cùng với các tài liệu giáo dục và nghiên cứu, thông qua đường dây giúp đỡ miễn phí toàn quốc,

Điện thoại: 1800 18 SANE (7263)

Trang mạng: www.sane.org

beyondblue: sáng kiến tránh trầm cảm toàn quốc

Thông tin về trầm cảm, lo âu và các rối loạn liên hệ, về các phương pháp trị liệu sẵn có và về các nơi cần tới để được giúp đỡ.

Điện thoại: 1300 22 4636

Trang mạng: www.beyondblue.org.au

Carers Australia

Một tổ chức phi chính phủ, cung cấp thông tin, sự giới thiệu và các tài liệu giáo dục cho người chăm sóc.

Điện thoại: 1800 242 636

Trang mạng: www.carersaustralia.com.au

Viết chi tiết liên hệ tại địa phương vào đây

.....
.....
.....

Y tế Tâm thần Đa văn hóa tại Úc (MMHA)

Điện thoại: 02 9840 3333

Fax: 02 9840 3388

Trang mạng: www.mmha.org.au

Email: admin@mmha.org.au

Bản Liệt kê các Quyền và Trách nhiệm thuộc Y tế Tâm thần năm 1991 (Mental Health Statement of Rights and Responsibilities (1991)) có thể lấy tại trang mạng của Bộ Y tế và Cao niên Úc (Australian Department of Health and Ageing): www.health.gov.au

Ủy ban Nhân quyền Úc

Một tổ chức độc lập, báo cáo lên Quốc Hội về các mối quan tâm về nhân quyền của nhiều cá nhân và các nhóm.

Điện thoại: (02) 9284 9600

Khiếu nại Điện thoại: 1300 656 419

Trang mạng: www.humanrights.gov.au

Giám sát viên Liên bang (Commonwealth Ombudsman)

Nếu bạn nghĩ là mình bị một Bộ hoặc cơ quan của chính phủ Úc đối xử bất công, bạn có thể khiếu nại lên Giám sát viên Liên bang.

Điện thoại: 1300 362 072

Trang mạng: www.ombudsman.gov.au

Hội đồng Y tế Tâm thần Úc (MHCA)

Một tổ chức phi chính phủ, thúc đẩy phát triển các cộng đồng lành mạnh về mặt tâm thần, giáo dục về các vấn đề y tế tâm thần và các cải cách đối với các dịch vụ hỗ trợ để cung ứng sức khỏe tâm thần tốt hơn cho tất cả mọi người dân Úc.

Điện thoại: (02) 6285 3100

Trang mạng: www.mhca.com.au

Liên lạc tại địa phương:

- Bác sĩ (GP)
- Dịch vụ y tế tâm thần
- Trung tâm Y tế Cộng đồng
- Nhóm y tế tâm thần tại bệnh viện địa phương của bạn
- Các Dịch vụ/Trung tâm Y tế Tâm thần Liên văn hóa (Transcultural Mental Health Centre/Service)
MMHA có thể cho biết chi tiết liên lạc tại tiểu bang hoặc lãnh thổ của bạn nếu có.

Các dịch vụ này cũng có thể cho biết chi tiết để liên lạc với

Ban/Tòa Tái xét Y tế Tâm thần (Mental Health Review Tribunal/Board) tại mỗi tiểu bang và lãnh thổ.

Thông tin về tài liệu này

Tờ thông tin này do tổ chức **Y tế Tâm thần Đa văn hóa tại Úc (MMHA)** đưa ra với ngân quỹ do Bộ Y tế và Cao niên Úc (Australian Department of Health and Ageing) cấp. Các tờ thông tin khác trong loạt bài này gồm có:

- Người chăm sóc cho người bị bệnh tâm thần
- Bản sắc văn hoá và y tế tâm thần
- Để được sự giúp đỡ của một bác sĩ về sức khoẻ tâm thần
- Chứng rối loạn căng thẳng sau chấn thương
- Loạn tâm thần và các vấn đề về ma túy và rượu
- Phục hồi khỏi bệnh tâm thần

© April 2011 Multicultural Mental Health Australia

For more information about Multicultural Mental Health Australia visit www.mmha.org.au

Multicultural Mental Health Australia,
Locked Bag 7118, Parramatta CBD, NSW, 2124
Phone: 02 9840 3333 Fax: 02 9840 3388 Email: admin@mmha.org.au